

Kraków, 4 kwietnia 2016 r.

Ks. prof. zw. dr hab. Maciej Ostrowski

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Recenzja dorobku naukowego w postępowaniu habilitacyjnym ks. dra Witolda Ostafińskiego przedstawionego na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie

Recenzent został powołany przez Radę Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie

I. OSIĄGNIĘCIA NAUKOWO - BADAWCZE

1. Twórczość pisarska

Habilitant, zgodnie z przepisami przedstawia jako swój naukowy dorobek pisarski serię 11 artykułów tworzących tematyczną całość a dotyczących teologicznych i retorycznych wymiarów kaznodziejstwa arcybiskupa Józefa Michalika. Według odnośnych przepisów, w przekonaniu recenzenta, seria ta stanowi wystarczające opracowanie, które można traktować zamiennie z monografią habilitacyjną (uwagi szczegółowe w kolejnym punkcie niniejszej recenzji). Następnie prezentuje 31 artykułów naukowych (w tym 14 opublikowanych w recenzowanych czasopismach oraz 17 w pracach zbiorowych). Ponadto opublikował jedną recenzję i złożył do druku 6 innych naukowych artykułów. Trzeba zaznaczyć, że czasopisma naukowe, w których ukazały się publikacje, w większości cieszą się utrwaloną renomą w teologicznym środowisku i posiadają wysoką punktację. Są to czasopisma wydawane w różnych teologicznych ośrodkach, z których większość to znane akademickie środowiska (Kraków UPJPII, Katowice UŚ, Opole UO, Toruń UMK, Rzeszów UR, Warszawa). Są też wśród nich i mniejsze ośrodki naukowe (Kielce, Jarosław). Artykuły w pracach zbiorowych także zostały opublikowane w pozycjach recenzowanych obok innych tekstów znanych naukowców różnych dziedzin. Znajdują się wśród nich, co warto podkreślić, 4 pozycje obcojęzyczne (j. angielski) wydane na Węgrzech (Pecs) i Słowacji. Fakty te potwierdzają, że Habilitant jest osobą znaną i utrzymującą aktywne kontakty z wieloma ośrodkami naukowymi w Polsce i za granicą.

Kandydat nie podaje, czy jego publikacje znajdują się w czasopismach z listy Web of Science bądź European Reference Index for the Humanities. Nie podaje również sumarycznego impact factor, liczby cytowań ani danych co do indeksu Hirscha. Nie wiadomo zatem, czy jest to rzeczywisty brak, czy też formalna luka w jego prezentacji. W każdym razie stanowi słabą stronę.

Od strony formalnej, poza wskazanymi wyżej brakami, w przekonaniu recenzenta dorobek pisarski Kandydata jest wystarczający do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego.

2. Naukowe tematy badawcze

Ks. W. Ostafiński podaje pięć zasadniczych interesujących go obszarów badawczych: Teologiczne i retoryczne wymiary kaznodziejstwa abp. J. Michalika, Mistrzowie ambony i wybitni homileci, strona formalna kazania, zagadnienia polskiej i europejskiej kultury oraz problemy wychowania i przekazu wiedzy. Recenzent omówi za chwilę szczegółowiej przytoczone tematy badań. Tu zaznacza, że tematy podejmowane przez Habilitanta są nie tylko ciekawe, ale i ważne. I to nie tylko hasłowo. Autor podchodzi do nich w kompetentny sposób, eksplikując wiele nowych aspektów (o tym obszerniej w dalszym toku recenzji). Wykazuje on szeroką znajomość problematyki teologicznej w zakresie homiletyki i pokrewnych gałęzi, ale także innych naukowych dziedzin pomocnych w badaniach z zakresu teologii praktycznej.

3. Zbiór artykułów dotyczący osoby arcybiskupa Michalika

Ks. W. Ostafiński dogłębnie analizuje dorobek kaznodziejski abpa Józefa Michalika. Siedem artykułów z tej serii to obszernie wstępny do krytycznego wydania kazań arcybiskupa, mające zdecydowanie charakter naukowych artykułów. Jak zaznaczono w innym miejscu, cała seria ukazała się pod redakcją Habilitanta. Pozostałe ukazały się w innych wydaniach. Ks. W. Ostafiński podjął się tematu trudnego a to nie tylko ze względu na obszerność analizowanego materiału badawczego. Pisał o osobie żyjącej i ciągle tworzącej, której przez szereg lat asystował jako sekretarz. Rodziło się niebezpieczeństwo subiektywnej oceny, w której grają ludzkie uczucia. Naukowiec z oczywistych względów powinien dążyć do maksymalnego obiektywizmu. Uważna lektura pozwala stwierdzić, że autorowi udało się

uniknąć rzeczonych zagrożeń. Podchodzi on do tematu z rzetelnością naukowca. Zresztą w tym wypadku nie chodziło mu o ocenę tekstów abpa Michalika w sensie określenia co jest w nich dobre, a co słabe. Starał się natomiast wyeksplikować z tekstów kazań istotne wątki a zwłaszcza ewangeliczne przesłanie. Arcybiskup J. Michalik szereg lat pełnił ważne funkcje w polskim episkopacie, aż do przewodniczącego włącznie, zdobywając wybitny autorytet. Z tej racji jego wypowiedzi cieszyły się znaczącym społecznym oddziaływaniem, ale miały, jak skądinąd wiadomo, wielu krytyków. Stąd jest rzeczą cenną, że naukowiec - homileta podjął się gruntownej analizy, wykazując między innymi ważność wypowiedzi arcybiskupa, podejmując dyskurs na temat istoty przesłania tychże tekstów, które wypływa z Ewangelii a nie ma politycznego charakteru, jak to próbowano w niektórych kręgach imputować. Równocześnie uporządkował je tematycznie i skategoryzował. Habilitant skonfrontował teksty tych kazań ze współczesną teologią i nauczaniem Soboru Watykańskiego II. Ale sięgnął też wstecz, np. do Ojców Kościoła. W ten sposób wykazał, jak nauczanie Arcybiskupa Michalika mocno tkwi w tradycji Kościoła. Ze względu na wskazaną wyżej rangę osoby abpa Michalika, opracowanie jego tekstów ma duże znaczenie także dla prezentacji pewnego fragmentu aktywności współczesnego Kościoła w Polsce. Takie jest między innymi zadanie teologii praktycznej (w tym wypadku homiletyki), które kompetentnie zrealizował Habilitant.

Niestety, z naukowego punktu widzenia, brakiem serii artykułów ks. W. Ostafińskiego, w zbiorze kazań abpa J. Michalika, jest brak recenzji naukowej. Usprawiedliwieniem może być zwyczaj, że tego rodzaju wydawnictwa mają duszpasterski charakter i zwykle nie stosuje się w nich naukowych recenzji a dziedzina homiletyki, jako gałąź teologii, wchodzi w bliskie pokrewieństwo z duszpasterstwem (w jego kaznodziejskim wymiarze). W innych miejscach niniejszej recenzji wykazano, że mimo tego artykuły Kandydata stoją na dobrym poziomie naukowym. Zdaniem recenzenta, można nie uwzględniać w ogólnej ocenie zaznaczonego braku.

4. Inne naukowe artykuły

W podobnej konwencji Habilitant podszedł do analizy kazań z Kościoła św. Krzyża w Warszawie (5 artykułów o kazaniach świętokrzyskich, do tychże kazań odnosi się sporadycznie także w innych artykułach). To też cenny z homiletycznego punktu widzenia zbiór opracowań. Kazania te od kilku dziesiątek lat są wygłaszane przez różnych

kaznodziejów z całej Polski i transmitowane są przez Polskie Radio. Cieszą się bardzo dużą słuchalnością (wg statystyk ok 5, 5 mln odbiorców). Stanowią ważny środek ewangelicznego przekazu Kościoła. Z pewnością miały i mają swój wpływ na kształtowanie wiary słuchaczy, ale też ich ludzkich postaw. Z drugiej strony treści kazań świętokrzyskich stanowią swoiste zwierciadło Kościoła, jak też społecznych sytuacji w Polsce. Dobrze zatem, że doczekały się naukowego opracowania – oczywiście fragmentarycznie, bo nie było to głównym celem Habilitanta. Autor przeprowadził analizę ich zawartości i sposobów przekazu. Konfrontował je ze współczesnymi osiągnięciami retoryki a co za tym idzie oceniał skuteczność ich oddziaływania. Przeprowadził także rzeczową krytykę, wydobywając ich dobre i słabe strony. Podjął się próby analizy wkładu tychże kazań w kształtowanie religijności, postaw społecznych i obywatelskich.

W tym miejscu trzeba jednak dodać krytyczną uwagę. Artykuł zatytułowany „Fenomen świętokrzyskich kazań radiowych” został przez autora dwukrotnie publikowany (2005 w Liturgia sacra, 2007 w Teologia i człowiek). Autor powinien ten fakt zaznaczyć a z pewnością nie włączać jako kolejnej pozycji do dorobku.

Osiągnięciem naukowym ks. W. Ostafińskiego jest wydobicie na światło warsztatu homiletycznego kilku znanych kaznodziejów: pp. Jana Pawła II, pp. Benedykta XVI, Ks. Józefa Tischnera i ks. Jana Twardego. Teoretyczne pouczenie o warsztacie homiletycznym jest ważne. Jednakże mocniejsze oddziaływanie mają konkretne przykłady. Tu Habilitantowi udało się w zgrabny sposób takie przykłady zaprezentować. Każdy z analizowanych kaznodziejów reprezentował inny styl przekazu. Jest to bogactwem Kościoła i jego praktycznej działalności. Habilitant w uważny sposób wczytuje się w teksty kazań wymienionych osób. Eksplicjuje m. in. takie elementy, jak sposób argumentacji, komunikatywność, spójność, logiczność, trafność figur retorycznych, potoczystość, szacunek dla odbiorcy itd. Cenne jest wskazanie na „język ciała” kaznodziei, który stanowi nie tyle teatralny gest, ile jest innego rodzaju sposobem przekazu ewangelicznego przesłania. Ważne jest podkreślenie takich subiektywnych czynników, jak wiara i rozmodlenia autora kazań. Bowiem kaznodziejski przekaz nie jest tylko retoryczną konstrukcją, ale przekazem natury duchowej, świadectwem mającym budzić wiarę.

W artykułach ks. W. Ostafińskiego wyróżnia się kwestia strony formalnej kazania. Trudno jest wydzielić teksty, których celem jest wyłącznie rzeczona sprawa. Temat warsztatu

kaznodziejskiego przewija się z różną intensywnością w niemal każdym artykule analizującym teksty kazań. W obszarze tym łączą się różne wątki, m.in. z zakresu retoryki, międzyludzkiej komunikacji bądź sztuki publicznych występów. Habilitant określił trafnie ten problem (cytując ks. J. Tischnera) jako „mocowanie się z językiem”. Inaczej mówiąc próbę odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób przekazać zamierzone treści, by były one dobrze odebrane i skuteczne w stosunku do odbiorców. Jest to dla homiletyki temat ciągle aktualny a zarazem trudny w dynamicznie zmieniających się sytuacjach współczesnych odbiorców słowa. Habilitant wykazuje bardzo dobrą znajomość rzeczonych kwestii i to nie tylko z punktu widzenia teologii. Okazuje się znawcą retoryki, nauk o komunikacji, o kulturze i języku. Do sprawy tej wnosi wiele twórczych uwag na podstawie studiów i własnych obserwacji. Szczególnie cenne są jego uwagi na temat komunikatywności języka a z drugiej strony mankamentów w języku współczesnych kazań. Tu także eksploracje na temat funkcji ekspresywnej, zdolności wywoływania obrazów, sile przekonywania słuchaczy ze strony kaznodziei bądź bardzo popularnego w kaznodziejstwie stawiania retorycznych pytań. Niewielkie ale twórcze jest jego studium na temat wstępu do kazań (zdań rozpoczynających kazanie a mających wpływ na skuteczność całości wystąpienia). Oczywiście Habilitant w wielu rzeczonych kwestiach powtarza znane już prawdy. Dodaje jednak wiele osobistych przemyśleń, tak że jego tekst stanowią cenny wkład w dyskusji nad doskonaleniem homiletycznego warsztatu. Równocześnie twórczo rozwija teologiczną dyskusję nad kwestiami z pogranicza homiletyki fundamentalnej i formalnej.

Odnosząc się do wspomnianych wyżej grup artykułów analizujących teksty kazań (Michalik, kazania świętokrzyskie, wybitni kaznodzieje), wraz z grupą tekstów dotyczących formalnej strony kazań, mogą one stanowić swoisty podręcznik homiletyki. Pokazują bowiem to co powinno być charakterystyczne dla każdego kazania, m.in. jego konstrukcję, merytoryczną zawartość, sposób przekazu, figury retoryczne. Mówią o procesie przygotowania kazania i warunkach skuteczności przekazu wynikających z duchowych postaw kaznodziei. Ubocznie wskazują na kaznodziejskie błędy. Odnoszą się do dobrych wzorów, a więc ilustrują wieloma przykładami przez co mogą być bardziej przyswajalne dla studenta. Stanowią swoisty barwny wykład homiletyki objaśniając jej działy (homiletykę fundamentalną, materialną i formalną). W innej części niniejszej recenzji wskazano, że Habilitant nie wykazał w dorobku dydaktycznym pozycji o charakterze podręcznikowym.

Wskazana grupa artykułów, choć w innej formie, może bardzo dobrze posłużyć w procesach dydaktycznych jako cenny dydaktyczny materiał dla studentów.

Dodajmy uwagę, że charakteryzowane artykuły ks. Ostafińskiego odnoszące się do kaznodziejstwa wielokrotnie kończą się wnioskami praktycznymi. Odpowiada to paradygmatowi teologii praktycznej, na której terenie porusza się Autor. Mogą one posłużyć ulepszaniu homiletycznego warsztatu w duszpasterskiej posłudze Kościoła. Posiadają zatem aplikacyjny charakter. Recenzent sądzi, przynajmniej z potocznej obserwacji, że przeciętny poziom polskiego kaznodziejstwa nie jest zbyt wysoki. Obserwuje się nazbyt często korzystanie z gotowych tekstów (internet, tzw. materiały homiletyczne wydawane w wielu ośrodkach). Wydaje się, że jedną z przyczyn jest zwyczajny brak homiletycznego warsztatu. Jest rzeczą konieczną pokazywać i upowszechniać taki warsztat. Habilitant spełnia dobrze to zadanie. W teoretycznych analizach ks. W. Ostafińskiego widzi się również duże praktyczne doświadczenie. Umie on łączyć teorię z praktyką i tzw. obserwacją towarzyszącą, co dla teologii praktycznej jest niezwykle ważne. Z pewnością zatem ten wątek naukowej twórczości Habilitanta jest znaczącym osiągnięciem.

Odnosząc się ponownie do grupy artykułów dotyczących kaznodziejstwa (Michalik, kazania świętokrzyskie, wybitni kaznodzieje), trzeba wskazać na pewien mankament. W artykułach brak jest wyeksponowania tego co teologia pastoralna określa jako przesłankę kairologiczną, bądź też przedmiot formalny. Chodzi o przedstawienie współczesnych uwarunkowań głoszenia Słowa Bożego, inaczej mówiąc opisu świata, w którym przytaczani kaznodzieje wygłaszali swe kazania. Ta kwestia pojawia się pośrednio, kiedy Habilitant przytacza opisy sytuacji we współczesnym świecie pojawiające się w samych tekstach analizowanych kazań. Tu niewątpliwie wykazał znajomość problemów świata u autorów kazań. Dla pełniejszej rzetelności badawczej, należałoby jednak podjąć próbę opisu współczesnych kontekstów w oparciu o inne, zwłaszcza pozateologiczne źródła (np. badania empiryczne socjologów, badania politologów, historyków). Tak poprowadzony badawczy tok, pozwoliłby na bardziej wszechstronną ocenę analizowanych tekstów. Należałoby zachęcić autora, by w przyszłości zwrócił uwagę na ten aspekt badawczych procesów.

Wśród tematów badawczych ks. W. Ostafińskiego, wykraczających poza ścisły obszar homiletyki, pojawiają się dwa kolejne. Są one jednak powiązane z obszarem teologii praktycznej, która jak wiadomo posiada interdyscyplinarny charakter. Znajomość szerszej niż

tylko homiletyka tematyki badawczej wskazuje na erudycję Habilitanta i umiejętność wszechstronnego spojrzenia na otaczającą rzeczywistość.

Są to najpierw zagadnienia polskiej i europejskiej kultury. Rzeczona problematyka jest dziś dyskutowana w wielu naukowych kręgach. Obserwuje się bowiem kryzys kultury w jej globalnym wymiarze. Z drugiej strony, zauważa się odradzanie kultury w nowych kształtach, np. kultury lokalnej. Ks. W. Ostafiński twórczo włącza się w ów interdyscyplinarny dyskurs i eksplikuje szereg ważkich wątków problemu. Między innymi pokazuje związek kultury z ludzkimi zachowaniami i postawami. Szczególnie ważka i trafna jest charakterystyka kultury współczesnej młodzieży, jej sposobów myślenia i reagowania. Młodzież jest bowiem jedną z najbardziej twórczych i decydujących o przyszłości grup społecznych. Poznanie jej zachowań zawsze będzie otwierać szansę skuteczniejszych oddziaływań wychowawczych. Podobnie ważnym tematem rozwijanym przez Habilitanta jest kwestia odpowiedzialności za słowo w relacjach społecznych. W tym obszarze można zauważyć poważne zagrożenia (np. język mediów, język polityków). Ks. W. Ostafiński rzeczowo eksplikuje problemy manipulacji słowem i instrumentalizacji słowa, posługując się szeregiem przykładów. Słusznie udowadnia negatywne zjawiska w tym obszarze i postuluje przywrócenie słowom ludzkim ich właściwej rangi, w szczególności zgodności z prawdą. Podejmuje też temat dziś bardzo palący, jakim jest starzenie się społeczeństw w Unii Europejskiej. Formułuje tu szereg praktycznych postulatów, których realizacja pozwoliłaby na łagodzenie i rozwiązywanie tego problemu, np. dotyczących relacji międzypokoleniowej. Zauważa ciekawy problem starzenie się „młodych dorosłych” („young adults”). Istotną rzeczą jest, że Habilitant pokazał problemy kulturowe wieloaspektowo, uwzględniając osiągnięcia różnych nauk (np. psychologia, antropologia psychologiczna, psychiatria, socjolingwistyka), dokonując syntezy różnych spojrzeń. Generalnie argumentuje konieczność stałego śledzenia przemian kulturowych w dialogu interdyscyplinarnym.

Poznanie kontekstu kulturowego współczesnego społeczeństwa jest także ważne dla homiletycznej aktywności Kościoła, która stoi w centrum uwagi Kandydata. Słowa przepowiadane w Kościele powinny bowiem nawiązywać do społecznych sytuacji, uwzględniać sposoby zachowań, myślenia i komunikacji ujawniające się we współczesnym świecie, by móc nawiązywać skuteczny dialog z człowiekiem.

Innym problemem rozwijanym przez ks. W. Ostafińskiego jest kwestia wychowania i przekazu wiedzy. Dotyczy on naturalnie także homiletyki, która jest jedną z dróg przekazu wiedzy i wychowania, ale stanowi problem szeroki, sięgający wielu dziedzin. Spośród szczegółowych spraw analizowanych przez Habilitanta warto zwrócić uwagę na to co nazwał „klimatem włączającym” uczniów w szkole. Jest to ciekawe ujęcie ważnego dla dzisiejszych szkół problemu umiejętności włączania uczniów do współuczestnictwa w procesie wychowania ich samych. Dalej Habilitant włącza się w dyskusję na temat pałacy, a nie tak często poruszany, komunikacji międzyludzkiej i budowania relacji międzyludzkich w kontekście szkoły. Szkoła współczesna nie rzadko staje się bardziej instytucją przekazu wiedzy a nie kształtowania człowieka oraz budowania wspólnoty międzyludzkiej i skutecznej komunikacji, które sprzyjałyby procesom formowania człowieka. Stąd też postulat omawiany szczegółowiej przez ks. Ostafińskiego poszukiwania sposobów przezwycięzania barier w komunikacji wszystkich członków szkoły. Tu Autor porusza też negatywne zjawiska przemocy i mobingu a terenie szkół, podejmując twórczy głos w poszukiwaniu pozytywnych rozwiązań w ich pokonywaniu. Ważny jest głos Habilitanta na temat wychowania moralnego młodego pokolenia i przezwycięzania ogólnego kryzysu moralnego, zwłaszcza stosowania tzw. wzmocnień pozytywnych (w przeciwieństwie do systemu represji).

Ks. W. Ostafiński udowadnia także w swoich opracowaniach, że nie są mu obce takie ważne współczesne zagadnienia jako kwestie biomedyczne (eksperymenty medyczne, in vitro) a w tym kontekście właściwe rozumienie istoty ludzkiej. Sprawy te są również niezwykle pałące dla prawidłowego podejścia do procesów wychowania. Powinny znaleźć także swe miejsce w kaznodziejstwie. We wskazanym obszarze spraw wychowania Habilitant udowadnia umiejętność interdyscyplinarnego myślenia charakterystycznego dla teologii praktycznej.

Ogarniając wszystkie recenzowane teksty ks. W. Ostafińskiego, trzeba stwierdzić, że pisane są one językiem pięknym, komunikatywnym, jak przystało na homiletę. Nie oznacza to bynajmniej braku precyzji i naukowego podejścia do tematu. Na marginesie Habilitant udowadnia, że można być dobrym naukowym badaczem a nie posługiwać się niekiedy sztucznie hermetycznym tekstem.

Wszystkie recenzowane artykuły są dobrze zakorzenione w źródłach polskich i obcojęzycznych. Są one wynikiem dogłębnych studiów (także, jak podkreślono w innym

miejscu, studiów zagranicznych). Habilitant nie boi się w nich formułować własnych poglądów i wniosków, co jest ważną cechą dla samodzielnego badacza. Nie trzyma się kurczowo komentarzy zawartych w teologicznych opracowaniach innych autorów. Przejawia się to m. in. w wyważonym stosowaniu przypisów.

Naturalnie zdarzają się Habilitantowi pewne niedociągnięcia. Np. w artykule p.t. „Ocknij się! Dlaczego śpisz, Panie ...” brakuje jest podziału na paragrafy, który pomógłby uporządkować skądinąd ciekawy materiał i przyczyniłby się do lepszego jego odbioru. W przypisach odnoszących do stron internetowych niekiedy brakuje daty pobrania. Zdarza się niezbyt dokładna korekta przypisów.

5. Udział w konferencjach naukowych z referatem

Habilitant brał aktywny udział z referatem w 19 naukowych konferencjach i sympozjach organizowanych przez akademickie ośrodki w różnych miejscach. 11 z nich miało międzynarodową rangę. Na szczególne podkreślenie zasługuje aż 7 konferencji zagranicznych i wygłoszenie tam referatów w j. angielskim (Litwa, Węgry, Belgia, Słowenia, Francja, Słowacja, Szwecja). W referatach przedstawiał w większości zagadnienia wskazane już powyżej w niniejszej recenzji. Trzeba dodać, że wskazane konferencje miały w większości przypadków interdyscyplinarny charakter, co obecnie jest coraz bardziej cenione w nauce. Do tego trzeba dodać wymieniony przez Habilitanta udział w 11 konferencjach naukowych bez referatu, wśród których znalazły się także międzynarodowe a jedna zagraniczna (Anglia).

Są to wszystko dobre znaki w dorobku naukowca. Wskazują na liczne kontakty nie tylko krajowe, ale i międzynarodowe. Na polu bowiem nauki współcześnie liczy się umiejętność współpracy z innymi naukowcami, także dialog interdyscyplinarny, a szczególnie umiędzynarodowienie badań. Więzy z ośrodkami zagranicznymi i dobra znajomość języka angielskiego, dobrze rokują na naukową przyszłość Kandydata. Także zaproszenia z referatami na sympozja naukowe odbywane w Polsce świadczą, że osoba ks. W. Ostafińskiego jest znana i ceniona w akademickich kręgach.

6. Udział w grantach

Kandydat bierze udział w realizacji projektu naukowego realizowanego przez prestiżowe Polskie Towarzystwo Teologiczne, w ramach homiletyki, p.t. Kazania w kulturze

polskiej, zakwalifikowanego do finansowania w ramach Narodowego programu rozwoju humanistyki. Prowadzi tu część projektu, pt. Kazania adwentowe. To także jest ważny fakt dla każdego naukowca. Ukazuje nie tylko sprawność w zdobywaniu środków finansowych na badania, ale przede wszystkim umiejętność współpracy w zespole badawczym. Badania wchodzi w obszary piśmiennictwa dotąd pomijane. Piśmiennictwa, które jest cennym źródłem nie tylko dla teologii (homiletyki, duchowości, kultury religijnej) ale także dla poznania szeroko rozumianej polskiej kultury, polskiego języka, literatury, sztuki i obyczajów.

7. Wniosek odnośnie osiągnięć naukowo badawczych

Zaprezentowany przez ks. dra Witolda Ostafińskiego dorobek naukowo badawczy stanowi znaczący wkład w rozwój teologii, w obszarze homiletyki. Habilitant w znaczny sposób poszerzył wiedzę w reprezentowanej przez siebie dziedzinie. Udowodnił także rzetelną znajomość szerokiej problematyki z zakresu retoryki i wiedzy o kulturze. Wykazał umiejętność samodzielnych badań naukowych i rzetelną znajomość badawczych metod oraz współpracy w naukowych programach badawczych. Recenzent jest przekonany, że dokonania Kandydata będą stanowiły podstawę do dalszych badań specjalistycznych. Ks. Ostafiński wykazał też znaczącą dla teologa aktywność naukową w przekazie i propagowaniu wiedzy, szczególnie poprzez czynny udział w sympozjach i konferencjach.

Wskazane w niniejszej recenzji niedociągnięcia, jak wyjaśniono wyżej, nie umniejszają merytorycznej wartości dorobku naukowego Habilitanta. Mają one charakter dyskusji nad udoskonalaniem metod naukowej pracy.

W aspekcie naukowo badawczym dorobek stanowi wystarczającą podstawę do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego.

II. AKTYWNOŚĆ NAUKOWA, DYDAKTYCZNA I POPULARYZATORSKA

1. Teologiczne wykształcenie

Dotychczasowe teologiczne wykształcenie ks. dra W. Ostafińskiego stanowi bez zastrzeżeń podstawę do ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego. Uzyskał on kolejne wymagane stopnie: magisterium, licencjat kościelny oraz doktorat. Jest specjalistą w dziedzinie teologii homiletycznej (homiletyki). Do tego należy dodać stałą troskę o

podnoszenie kwalifikacji przez dwuletnie studia podyplomowe w Podyplomowym Studium Retoryki w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz studia podyplomowe z zakresu zarządzania międzynarodowego odbyte podczas dwuletniego zagranicznego stypendium naukowego w Canterbury Christ Church University w Wielkiej Brytanii. Ponadto zdobył wielostronne doświadczenie dydaktyczne jako nauczyciel akademicki (o czym niżej).

2. Doświadczenie dydaktyczne

Ks. W. Ostafiński wykazuje znaczące doświadczenie dydaktyczne jako nauczyciel akademicki. Od roku 2008 (tj. ponad 7 lat) pracuje na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Prowadzi zajęcia (wykłady i ćwiczenia) z homiletyki w kilku wyższych seminariach duchownych związanych z tymże uniwersytetem (krakowskie i bielsko-żywieckie, salezjanów, paulinów, misjonarzy). Jego przedmiot jest bowiem przeznaczony przede wszystkim dla kandydatów do kapłaństwa. Równocześnie prowadzi zajęcia w Instytucie Liturgicznym Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II na studiach doktoranckich. Sam fakt zatrudnienia w tylu miejscach świadczy, że jest on wziętym nauczycielem akademickim.

Można jednak zauważyć, że w jego dorobku nie pojawiły się pozycje o charakterze podręcznikowym (jako pomoce dydaktyczne). Niemniej jednak wiele scharakteryzowanych wyżej publikacji spełnia takie zadanie. Jak już zaznaczono, zapoznają one z kwestiami teologicznymi i metodycznymi dotyczącymi zakresu przedmiotu homiletyki. Mogą zatem spełnić rolę podręczników (i zapewne za takie już posłużyły autorowi).

3. Udział w redakcjach wydawnictw

Ważną dla naukowca aktywnością jest umiejętność redakcji wydawnictw. Sprawdzają się tu nie tyle techniczne zdolności, ale umiejętności merytoryczne. Na tym polu habilitant ma też znaczący dorobek. Zazaczyliśmy już siedmiotomowe wydanie kazań abp. J. Michalika ze wstępami, które stanowią rodzaj oddzielnych naukowych artykułów. Ta bardzo obszerna praca polegała nie tylko na interesującym uporządkowaniu i kategoryzacji tekstów Arcybiskupa. W wielu miejscach redaktor uzupełnił je przypisami i komentarzami, co ułatwia odbiór tekstów przez czytelnika.

Habilitant redagował (jako redaktor naukowy) tom 10 naukowego periodyku *Dyskurs pedagogiczny* (Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna w Jarosławiu). Zeszyt jest na dobrym poziomie, odpowiada wszystkim aktualnym wymogom wydawnictw naukowych. Ks. W. Ostafiński był też redaktorem albumu „Przemysł. Historia wiary narodów i dzieje sztuki”. Jest to co prawda pozycja popularyzatorska. Jednakże ze względu na zawartość (historia ogólna, historia sztuki i religii) wymagała naukowych kompetencji. W tym wypadku spełnił też zadanie teologii praktycznej.

W szczególności kandydat, jako sekretarz redakcji, wykazał umiejętność współpracy przy wydawaniu naukowego periodyku Wydziału Teologicznego UPJPII w Krakowie „*Polonia sacra*”. Współuczestniczył w wydaniu aż 14 tomów (lata 2011-2015). Recenzent ze swojej strony może dodać uwagę, że w tym okresie czasopismo znacząco podniosło swój wydawniczy poziom, a co za tym idzie punktację (z 6 do 8 pkt.). Z pewnością były to także zasługa Kandydata.

4. Członkostwo w towarzystwach naukowych

Habilitant wykazał, ważną w ścieżce naukowej, aktywność w towarzystwach naukowych. Jest od roku 2009 członkiem Polskiego Towarzystwa Teologicznego, jednego z najbardziej znaczących w teologicznym środowisku polskim. Tu, jak zaznaczono w innym miejscu, bierze udział w realizacji obszernego projektu naukowego. Jest członkiem Stowarzyszenia Homiletów Polskich (wcześniej Sekcji Homiletów Polskich). I tu pełni aktywną funkcję członka zarządu (skarbnika). Jest także członkiem międzynarodowego stowarzyszenia naukowego The University Network of European Capitals of Culture (UNeECC).

5. Inne

Kompetencje ks. Ostafińskiego doceniono powierzając mu funkcję rzecznika prasowego metropolity przemyskiego oraz korespondenta Katolickiej Agencji Informacyjnej w Warszawie.

Warto także zaznaczyć, że rozprawa doktorska Ks. Ostafińskiego, obroniona w 2002 r. była nagrodzona przez rektora Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Co prawda pozycja ta nie wliczana jest wprost w dorobek do habilitacji, jednakże pośrednio wskazuje na zdolności Kandydata zaznaczające się już we wcześniejszych krokach naukowej ścieżki.

6. Braki

Ks. W. Ostafiński nie wskazuje na udział w organizacji konferencji oraz w naukowych komitetach konferencji naukowych, jak też udział w konsorcjach i sieciach badawczych oraz kierowanie projektami we współpracy z naukowcami innych ośrodków polskich i zagranicznych. Nie był członkiem komitetów naukowych czasopism. Nie był promotorem pomocniczym doktoratu. Nie recenzował pozycji naukowych.

Jednakże, jak można się zorientować ubocznie, jako podejmujący referaty powinien był współpracować w organizacji konferencji w macierzystych ośrodkach. Konsorcja i sieci badawcze w obszarze teologii nie są jak dotąd rozwinięte. Habilitant nie kierował projektami badawczymi, ale jak wskazano wcześniej, uczestniczył przynajmniej w jednym zespole badawczym krajowym. W polskiej praktyce nie zleca się recenzji naukowych pomocniczym pracownikom naukowym.

6. Wniosek odnośnie aktywności naukowo dydaktycznej

Ks. Dr Witold Ostafiński wykazał wystarczające umiejętności dydaktyczne i organizacyjne na akademickim polu, a to jako nauczyciel akademicki i członek towarzystw naukowych. Szczególnie obszerny i kompetentny jest jego dorobek na polu redakcji wydawnictw naukowych. Udziału w konferencjach naukowych oraz współpracy naukowej, w szczególności na obszarze międzynarodowym została pozytywnie oceniona w poprzedniej części recenzji.

Braki wskazane w punkcie 5 dają się usprawiedliwić. Nie umniejszają one postępu Kandydata w rzeczonym obszarze.

Dorobek ks. dra W. Ostafińskiego w zakresie aktywności naukowej, dydaktycznej i popularyzatorskiej stanowi wystarczającą podstawę do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego.

III. Konkluzja podsumowująca recenzję

Reasumując wnioski z części I i II, recenzent pozytywnie ocenia dorobek naukowy Kandydata zarówno w aspekcie naukowo badawczym jak i aktywności naukowej, dydaktycznej i popularyzatorskiej. Zwraca się z wnioskiem o kontynuowanie odnośnych

procedur przewodu habilitacyjnego zmierzającego do nadania stopnia doktora habilitowanego ks. dr Witoldowi Ostafińskiemu.

Kierownik Katedry

Ks. prof. dr hab. Maciej Ostrowski